

Handläggare
Rebecca Rönningen
Telefon: 08 508 25 208

Till
Socialnämnden
2019-06-18

Årsrapport Stockholmsenkäten 2018

Förvaltningarnas förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner årsrapport Stockholmsenkäten 2018
2. Socialnämnden överlämnar rapporten till kommunstyrelsen
3. Socialnämnden överlämnar rapporten till samtliga stadsdelsnämnder

Lena Lundström Stoltz
förvaltningschef

Gunilla Ekstrand
avdelningschef

Sammanfattning

Stockholmsenkäten genomförs av socialförvaltningen vartannat år och är en enkätundersökning som besvaras av ungdomar i årskurs nio och årskurs två på gymnasiet i Stockholms stad. Resultaten av 2018 års enkätundersökning presenterades under hösten 2018.

Årsrapporten för Stockholmsenkäten innehåller presentationer av förändringar över tid samt skillnader mellan stadsdelsområden. Resultatet av årets undersökning visar bland annat att användningen av tobak och alkohol ligger kvar på samma rekordlåga nivå som uppmättes 2016. Resultatet visar även att det fortsatt råder stora skillnader mellan flickors och pojkars upplevda mående då flickor, oavsett årskurs, uppger en betydligt lägre grad av psykisk hälsa jämfört med pojkar.

Socialförvaltningen kommer att fortsätta arbetet tillsammans med Utbildningsförvaltningen inom det förebyggande arbetet avseende psykisk ohälsa. I dag sker detta bland annat med insatser såsom skolsociala team, sociala insatsgrupper och elevhälsoteam. Förvaltningarna kommer även att fortsätta det pågående arbetet för jämställdhet samt insatser för att motverka negativa inverknings från stereotypa könsroller.

Bakgrund

Stockholmsenkäten har i olika former genomförts sedan 1970-talet och socialförvaltningen har idag tillgång till tidsserier sedan 1998. Kommunala skolor är ålagda att delta, fristående skolor deltar frivilligt. I årets undersökning ingår så gott som samtliga kommunala skolor, bland de tillfrågade fristående skolorna deltar 41 procent jämför med 63 procent 2016 och 43 procent 2014. Stockholmsenkäten har stor spridning bland övriga kommuner i länet, i år genomförs undersökningen i 23 av 26 kommuner i Stockholms län.

Det huvudsakliga syftet med Stockholmsenkäten är att kartlägga och följa utvecklingen över tid när det gäller ungdomars levnadsvillkor. Kunskapsunderlaget ska ligga till grund för stadens arbete med unga, däribland det förebyggande arbetet rörande tobak, alkohol och narkotika samt psykisk ohälsa. Dataunderlaget fungerar också som underlag för praktisknära forskning och kunskapsutveckling på de områden som enkäten behandlar, såväl på stadsövergripande nivå som på stadsdelsförvaltningsnivå i Stockholms stad.

Resultatet bryts ned på respektive skola för de skolor som har haft tillräckligt många svarande för att det ska kunna vara anonymt.

I linje med tidigare år har datainsamlingen påbörjats efter sportlovet under vårterminen 2018. Enkäten besvaras av eleverna i klassrummet under lektionstid och överlämnas i förslutet kuvert till klassläraren. I år har drygt 9 000 elever besvarat enkäten vilket ger en svarsfrekvens på 73 procent jämfört med 78 procent 2016 och 76 procent år 2014. Svarsfrekvensen baseras på andelen svarande elever i deltagande skolor.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 12 juni.

Ärendet

Stockholmsenkäten är uppdelad i 11 frågeområden. Dessa är tobak, alkohol, narkotika, skola, mobbning, spel, brott, förhållanden till andra människor, hälsa, trygghet och debutålder.

Samtliga frågeområden presenteras i form av:

- stadsövergripande resultat
- resultat på stadsdelsområdesnivå
- resultat över tid uppdelat på stadsdelsområdesnivå

Resultaten delas vidare upp i fyra grupper:

- grundskola årskurs nio
- gymnasiet årskurs två
- pojkar
- flickor

Stadsövergripande resultat 2018

Nedan presenteras ett kort referat av resultaten inom de 11 olika frågeområdena.

Tobak

Vid mättilfället 2016 konstaterades att tobaksbruket bland stadens unga har minskat kontinuerligt sedan 2010. 2018 års undersökning visar att denna generella trend håller i sig, men att utvecklingen möjligen är något stagnerad – andelen elever som uppger att de inte använder tobak ligger kvar på ungefär samma rekordhöga nivåer som uppmättes 2016.

Alkohol

Från 2002 till 2016 har andelen elever i Stockholms stad som uppger att de inte dricker alkohol mer än fördubblats bland elever i årskurs 9 och nästan tredubblats bland elever i år 2 på gymnasiet. Denna positiva trend syns även i årets undersökning, även om utvecklingen är något stagnerad.

Narkotika

Sedan år 2010 är utvecklingen av att någon gång ha använt narkotika att betrakta som i huvudsak stabil. Sett till hela mätperioden syns fluktuationer men inga större förändringar över tid inom respektive grupp. I 2018 års mätning är andelen elever som någon gång har använt narkotika något högre jämfört med mättilfället 2016, framför allt för flickor i år 2 på gymnasiet.

Skola

Sett till hela mätperioden tycks elevernas upplevelser av skolan ha varit generellt stabila. En viss positiv förändring syns gällande tydliga förväntningar i skolan, medan elevernas upplevda anknytning till skolan är lägre i årets mätning jämfört med 2006, i synnerhet bland flickor. Tydligt är också att eleverna genomgående upplever högst grad av tydliga förväntningar i skolan och lägst grad av positiv uppmärksamhet från lärare.

Mobbning

Sammantaget minskar andelen som uppger att de har utsatt andra för mobbning, medan andelen som uppger att de själva har blivit utsatta varierar utan tydligt mönster. Generellt är det flest flickor i årskurs 9 som uppger sig ha blivit mobbade eller trakasserade det senaste läsåret och flest pojkar i årskurs 9 som uppger att de har utsatt andra för mobbning eller trakasserier det senaste läsåret. Däremot är skillnaden mellan grupperna som har utsatt andra skolelever historiskt liten i 2018 års mätning.

Spel

Det är främst pojkar som upplever att de har haft problem med sitt spelande, särskilt i årskurs 9 enligt de senaste mätningarna. Även bland flickor uppger något fler av grundskoleleverna ett problem med sitt spelande.

Flickors problem med spelande i både grundskolan och gymnasiet ligger på ungefär samma nivå under hela mätperioden med en viss minskning i 2018 års mätning.

Brott

Utvecklingen beträffande brottsligheten bland stadens unga är i stort sett oförändrad sedan 2016 års undersökning. I de fall det skiljer sig något åt handlar det snarare om lägre nivåer och då i synnerhet bland de allvarligare brotten (allvarliga egendomsbrott, hot eller våld). Den generellt svaga nedåtgående trenden av brottslighet drivs framförallt av att pojkar uppger att de begår brott i allt mindre omfattning.

Förhållandet till andra människor

Det generella mönstret är att grundskoleeleverna uppger högre grad av inkonsekventa föräldrar och högre grad av svag anknytning till sina föräldrar än gymnasieeleverna, men årskursskillnaderna minskar över tid. Grundskoleeleverna har också högre prosocialt index än gymnasieeleverna och denna skillnad verkar öka något över tid. I övrigt syns inga tydliga skillnader mellan grupperna. Sett till hela mätperioden är det endast grad av svag anknytning till föräldrar som verkar förändras, medan övriga indikatorer är på

ungefär samma nivå. Graden av svag anknytning minskar, särskilt bland grundskoleeleverna, det vill säga att barn upplever starkare anknytning till sina föräldrar.

Trygghet

Majoriteten av stadens unga rapporterar att de känner sig ganska eller mycket trygga när de går ut sent en kväll i området där de bor. Bland de elever som känner sig trygga syns en tydlig skillnad mellan flickor och pojkar, men ingen dramatisk minskning syns i 2018 års undersökning för någon av grupperna.

Hälsa

I Stockholmsenkäten ställs flera frågor som gemensamt avser att mäta hur elever mår. En indikator på psykisk hälsa är indexet God psykisk hälsa. Det mest framträdande beträffande psykisk hälsa är de stora skillnader som råder mellan flickors och pojkars upplevda mående. Under hela mätperioden uppger flickor, oavsett årskurs, en betydligt lägre grad av psykisk hälsa jämfört med pojkar i en rad olika frågor.

Debutålder

Sammanfattningsvis har debutåldrar för bruk av tobak och alkohol ökat sedan mätningens början, medan debutåldrar för narkotikabruk och brottslighet fluktuerar men förändras endast marginellt under perioden. Den generella tendensen är att Stockholms elever debuterar tidigast med brottslighet (mellan 11-13 år) och senast med narkotikabruk (mellan 14-16 år) bland de områden som mäts. I årets mätning syns även den tydligt högsta medelåldern någonsin för tobaks- och alkoholdebut i samtliga grupper.

Jämställdhetsanalys

Stockholmsenkätens resultat är förutom i ålderskategorier också uppdelat efter pojke och flicka. För första gången har ”annan könstillhörighet” införts som ett ytterligare svarsalternativ. I resultaten är skillnader mellan könen tydliga särskilt inom vissa områden.

Rökning är vanligare bland flickor än bland pojkar i respektive årskurs. År 2018 uppger 25 procent av flickorna i år 2 på gymnasiet att de röker dagligen eller ibland medan motsvarande andel bland pojkarna var 17 procent.

Det rapporteras stora skillnader mellan flickor och pojkar i upplevd otrygghet, där flickor känner sig otryggare än pojkar. Flickors upplevda mående är också sämre än pojkars. Under hela mätperioden uppger flickor, oavsett årskurs, en betydligt lägre grad

av psykisk hälsa jämfört med pojkar i en rad olika frågor. Även om skillnaden mellan årskurserna är liten syns att flickor i år 2 på gymnasiet mår sämst och pojkar i årskurs 9 mår bäst enligt indexet. När det gäller användandet av narkotika har dock fler pojkar än flickor testat narkotika, även om andelen flickor ökat i den senaste mätningen. I årets mätning har 30 procent av pojkarna i årskurs 2 på gymnasiet någon gång använt narkotika (29 procent år 2016). Flickor i samma årskurs som uppgett att de någon gång har använt narkotika har ökat från 20 procent år 2016 till 25 procent i årets mätning.

Även när det kommer till andelen ungdomar som uppger att de begått allvarligare brott ligger flickor på betydligt lägre nivåer jämfört med pojkar.

Förvaltningarnas synpunkter och förslag

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner Årsrapport Stockholmsenkäten 2018.

Bilaga

Stockholmsenkäten årsrapport